

### Sagn og overtroiske Forestillinger.

For at lære de gamles Liv og Tankegang at kende er det nødvendigt ogsaa at have Kendskab til de Sagn og sagnagtige Forestillinger, der fortaltes imellem dem, og som optog Sind og Tanke i en Grad, som moderne Mennesker har vanskeligt ved at forstaa. Tilværelsen var fuld af underlige Ting, som dengang ikke syntes at kunne forklares paa naturlig Maade, men en Forklaring maatte der til for at faa Sammenhæng i Tilværelsen, og saa satte man Begivenhederne i Forbindelse med overjordiske og underjordiske Væsener eller med Mennesker, der var udrustet med særlige Evner enten til godt eller ondt. Deraf udsprang de mærkelige Beretninger, som ved en nærmere Betragtning viser sig at være værdifulde Udtryk for vore Forfædres sunde Livsopfattelse og Verdensanskuelse og indeholder langt mere Fornuft end Nutidens meningsløse Overtro.

Ligesom for Stednavnenes Vedkommende gælder det, at der i Hillerslev Sogn er blevet optegnet en stor Mængde Sagn og Beretninger fra gammel Tid, som ved Beboernes Beredvillighed til at fortælle alt, hvad de vidste, er blevet bevaret for Eftertiden. De fleste af dem er trykt i Førstelærer H.C.Frydendahls Samlinger af Fynske Folkeminder eller i "Fynsk Hjemstavn", enkelte findes ogsaa i A. Uhrskov: Fynske Sagn.

### Kloge Folk.

Af Sognets Byer indtager Sallinge langt Førstepladsen med Hensyn til Mængden af bevarede Sagn og af kloge Folk.

Den kloge Mand i Hjulby ved Nyborg, Hjulbysmeden, skal have sagt, at der var ingen Steder, hvor der var saa mange, der gjorde ondt, som i Sallinge. Der var aldrig en By, der var saa slem som denne. "I maa binde mig for Øjnene og føre mig rundt over hele Byen, saa skal jeg sige hvert Sted."

Der skal ogsaa have været slemt med Hekse, og der var flere Koner, som Folk helt godt vidste var Hekse. Om Morgenen tidlig, naar Pigerne gik ud at malke, saa de, hvorledes Heksene sad og red paa Vangeledene og brugte deres Kunster.- En gammel Mand har fortalt, at da de Sallinge Bønder en Morgen kørte til Hove, mødte de en saadan Kone, som var en Heks, og for hver Vogn, hun mødte, vendte hun sig om og truede, hvorpaa den væltede, og saaledes gik det alle Vognene, inden de naaede Herregaarden. Disse Hekse gjorde Folk der i Omegnen megen Fortrød ved at tage deres Smør, gøre Skade paa deres Kreaturer og paaføre dem, de ikke kunde lide, alle Haande Ulykker.

Men det var langt fra alle kloge Folk, der gjorde ondt. Nogle gjorde kun godt. Blandt disse sidste var Husmændene Christen Nielsen og Mads Johansen i Sallinge. Mads Johansen sagde, at naar de først een Gang havde gjort ondt, kunde de ikke gøre godt. Han befattede sig dog ikke med at gøre noget, fordi han var saa gudfrygtig. Men ellers tog han altid Hatten af, naar han foretog sig noget med syge Folk eller Dyr. Han læste altid sagte ved sig selv, medens han samtidig bestrøg de syge Steder.

En Broder til Christen Nielsen i Sallinge var Gaardmand Hans Nielsen i Hillerslev. Han har helbredt adskillige, som Lægerne havde opgivet. Blev nogen saaret eller lignende, og de med det samme søgte Raad hos Hans Nielsen, kunde de være sikre paa hurtigt at blive raske uden Bullenskab og Betændelse. Han skal have haft sin Viden fra Pastor Agerbek i Øster-Høisinge, hvem han tjente som Avlskarl og sad inde hos om Aftenen.

I Nybølle boede Gaardmand Hans Rasmussen. Han var en meget klog Mand og skal endog paa et Sted, hvor det var særlig galt fat, have drevet selve Fanden gennem en Skorsten.

Men den klogeste af dem alle var en Mand udenfor Sognet, men lige ved Sognegrænsen, Gaardmand Rasmus Hansen i Gestelevlunde. Han var kendt vidt og bredt og søgt fra alle Sider, især fra Vestfyn og Assens-egnen, saa der altid var fuldt af Folk hos ham. Fra Sallinge søgte ogsaa mange til ham, og det var alle Øjeblikke, man paa Egnen traf Vejfarende, som spurgte om Vej til Lunden.

Lars Christensen i Familiehuset ved Gelskov hjalp ogsaa mange syge Mennesker. Han havde Cyprianus, som gik i Arv til hans Datter. Men engang han havde helbredt en kirtelsyg Dreng, sagde han: "Ja, jeg gaar her og hjælper saa mange, men jeg ved nok, at naar jeg engang dør, skal jeg høre den onde til."

I et lille Hus i Udkanten af Sallinge Mark boede en Mand, som var meget slem til at gøre ondt. Det var især Gaardmand Rasmus Madsen i Sallingelunde, det gik ud over. Denne Mand var meget velhavende, men efterhaanden fik den anden ødelagt saa meget for ham, at han blev forarmet. Han ødelagde alt: Korn, Lan, Køer og tilsidst Hestene, I Havren blev der ingen Kærne. Konen sagde, at det var en Straf fra Vorherre, det var der ikke noget at gøre ved. Men da Hestene blev saa sløje, at de ikke kunde trække Ploven, besluttede de at søge Hjælp hos den kloge Mand Rasmus paa Krø. Han kunde i Forvejen fortælle alt, hvad der var sket, og han gav nogle Raad. Naar Rasmus kom ud at saa, vilde der komme en Mand og sige noget til ham, men han skulde ikke svare ham. Da Rasmus Madsen var kommet hjem og en Dag var ude at saa, kom den onde

144

Mand og sagde til ham: "Du saar F..... partere mig din Havre for tyndt." "Nej", sagde Rasmus Madsen, "hvis Vorherre vil, at det maa gro, skal det nok blive til noget." Men der kom ikke noget.

Rasmus Madsen var hos den kloge Mand paa Erø tre Gange. Sidste Gang kom Erømanden med herover. Han gik op i Storstuen, og hvad han lavede der, er der ingen der ved, men da han var færdig og kom ned til de andre, var han vaad over det hele af Sved. "Det var mig en haard Karl at binde", sagde han, "men fra i Dag af skal han ingen Magt have til at gøre Ulykker." Og fra da af var der intet i Vejen med Kreaturerne. Men den onde Mand laa hjemme skoldet over hele Kroppen og blev ikke mere til noget, men døde kort efter.

Af kloge Koner var der nogle Stykker i Sognet. I Sallinge var der to Søstre, Maren og Karen, som var kendt for at gøre megen Fortrød for Naboerne, der nødig vilde have, at nogen af de to Koner skulde se paa deres Børn eller Kreaturer, for saa blev der noget i Vejen med dem.

Hos den kloge Mand Christen Nielsen havde de en lille Dreng, som laa i Vuggen. Maren kom derhen og vilde se deres Dreng, og saa sagde hun: "Det var da en dejlig Dreng, vil han nok patte?" Det var vel hen mod Aften. Men den Nat vilde han ikke patte, han hylede i vilden Sky til langt ud paa Natten. Saa maatte Christen Nielsen op, og saa var det ovre.

Christen Nielsen havde en god Gris, nær ved at skulle slagtes. Maren kom hen og saa Grisen og lagde sin Haand paa dens Nakke. Derefter vilde Grisen ikke mere æde, og den maatte straks slagtes.

En Dag kom Christen Nielsens Søn forbi Marens Hus med Køerne. Maren kom ud og saa paa dem: "Er det den nye Kvie, den?" Det var det jo da. "Vil den nok æde Kløveren deroppe?" Men det vilde den ikke, da den kom derop; den stod og tudede den meste Dag. Saa maatte Christen Nielsen op i Marken til den. Han kunde faa den til at æde. Da han havde været der, var der ikke noget i Vejen.

Maren kunde sælge den ene Kurv Æg efter den anden, og hun havde dog kun 3 - 4 Høns.

Naar Hønsene hos Christen Nielsen kaglede og gik paa Reden, men der ingen Æg kom, vidste han, at det var Maren, der havde været der, og saa maatte han til at foretage sig noget.

Naar hun vilde malke andres Køer, huggede hun lige en Kniv op i Bjælken, saa løb Mælken ned fra Knivskaftet.

Søsteren Karen var knap saa slem, men kunde dog ogsaa gøre adskilligt. Da Anders Krog skulde slagte en Gris hos sin Nabo Hmd. Christian Hansen, var der ikke en Pægl Blod tilbage i den. Det havde Karen gjort.

173

Hun havde onde Øjne. Naar de karnede hos Anders Krog, kunde de ikke faa Smør, og naar hun kom, rendte de med Børnene, for at hun ikke skulde se dem.

I Sallingelunde var der ogsaa en Kone, der havde onde Øjne. Engang de bagte i Mads Lundes Gaard, kom hun og lindede Døren og sagde: "Det brænder min Sæl godt i Ovn. Men Brødet kunde de ikke faa bagt dengang, det blev slet ikke til noget.

Da en Kone i Sallinge blev begravet, knagede det hele Tiden i Ligvognen, medens de kørte til Kirkegaarden, fordi hun var en Heks.

I Nybølle beskyldtes en Kone for at kunne hekse. Paa Nybøllegaard havde hun taget fat om Løbet paa Skyttens Bøsse, og siden kunde han aldrig træffe noget, hvad han saa sigtede ~~xxxxx~~ paa, men maatte have sig en ny Bøsse. Hun fik ogsaa alle Naboernes Høns til at komme og lægge Æg hos sig.

#### Bjergmænd etc.

Den lange Bankerække eller Sallinge Aas, der strækker sig helt fra Vantinge Sogn op gennem Sallinge By og videre vesterud, har givet rigelig Næring for Folkefantasien. Især har man lagt Mærke til den høje runde Banke ved Morten Hansens Gaard (Matr. No. 2), "Mortens Banke", som den kaldtes. Her boede Bjergfolk, som ofte kom i Forbindelse med de omboende Gaard- og Husfolk og viste sig gavmilde, naar de havde modtaget en eller anden Haandsrækning. Det var Byens gode og venlige Beboere, der paa denne Maade blev belønnet. Men undertiden kunde de ogsaa være lidt onskabsfulde og drilagtige uden at man rigtig ved, om det var de mindre gode, det gik ud over.

Engang, da Bjergmandens Kone var i Barnsnød, og de ingen havde til at hjælpe sig, gik Bjergmanden ned i Gaarden lige Nord for Banken og bad Konen om at følge med ind i Banken og hjælpe til. Da det var overstaaet, og Konen skulde gaa igen, vilde Bjergmanden give hende en Belønning og øste en Skuffe Kul op i hendes Forklæde. Men saasnart Konen kom op paa Banken, kastede hun Kullene bort, da hun ikke ansaa dem for værd at bære hjem. Da hun var kommet hjem i Gaarden, saa hun, at der hang et Stykke Guld ved Forklædet. Men nu turde hun ikke igen gaa op paa Banken for at finde det, hun havde kastet bort.

Ofte kom Bjergfolkene ind i Byen og laante al Slags Tøj af Beboerne. Men de var altid meget redelige med at bringe det laante tilbage igen.

Hos nogle Folk nede i Byen stjal Bjergfolkene engang en lille Pige.

87/4  
Hun kunde kun hentes tilbage igen af en Rytter paa en uskoet Hingst. En Dag, da Bjergfolkenes Børn og den lille Pige løb og legede oven paa Banken, sprang hendes Broder op paa en sort uskoet Hingst og red op og greb hende.

Engang skulde der være Bryllup i Morten Hansens Gaard. De havde brygget Øl, men om Natten kom Bjergfolkene og drak alt Øllet. Derefter dansede de inde i Banken.

I samme Gaard kom de engang ud at tappe Øl. Da stod der en og tappede, en anden raabte til ham: "Peber er død, Peber er død." Saa løb han og lod Kruset blive, som de beholdt i Gaarden.

Bjergmanden sagde engang til en Mand i Morten Hansens Gaard, at han skulde flytte sine Kalve bort fra Banken, da Vandet fra dem løb ned paa Bjergmandens Bord.

En Pige, der var ude at malke, har set en Ellepige staa i den lille Skov noget neden for Banken ved Aaen og rede sit Haar. Hun var hul i Ryggen som et "Dejnetrug".

I Svend Grundtvigs "Danske Folkesagn" udg. af H. Ellekilde, 1945-48, findes i første Bind S.126 følgende Sagn:

Engang traf det sig, at en Mand fra Byen Sallinge gik og pløjede ved en Bakke ved Sallinge; da kom der en Bjergmand hen til ham med en Ovnrage og bad ham om at sætte et Skraft paa den. Det gjorde Manden ogsaa og lagde derpaa Ragen hen paa Højen igen; men da han ved næste Omgang kom til Stedet, stod der to Stykker Mellemmad og et Krus Øl til ham og Drengen, som drev Plov for ham. Drengen turde imidlertid ikke nyde noget deraf, men til Straf derfor var han fjantet lang Tid derefter.

H. Ellekilde mener, at Sagnet maa knytte sig til den 54 m. høje Bakke Syd for Sallinge (Matr.No.9), men det maa dog snarere henføres til den 50,6 m. høje "Mortens Banke", hvortil de foregaaende Sagn knytter sig.

Riverhøj i Sallinge er set staaende paa fire gloende Pæle, og de dansede under den.

I Bøgebjerg i Nybølle lige overfor Kirkelunget boede der ogsaa Bjergfolk. Folk i Nærheden saa dem tidt danse og lege derinde, medens Banken stod paa fire gloende Ildsøjler.

Kirkebjerg i Sallingelunde har ogsaa staaet paa fire gloende Pæle, medens Bjergfolkene dansede derinde. Tidt hørte man, at de slog med Kistelaagene inde i Banken, og ovenpaa var der en Plet, hvor der

aldrig groede Korn. Det var Troidene, der havde ædt det, sagde man, naar man høstede. Nogle mener, at det var Troidene, der om Natten nedbrød, hvad der om Dagen blev bygget paa Kirken, da man vilde bygge den første Kirke her.

En Jætte fra Odense skal have opkastet Riverhøj af Jord fra Mosen Riverlong nedenfor. Da han var færdig, stampede han sine Træsko af paa en stor Sten i en Mark et Stykke derfra. Derved fremkom den lille Høj, som ses der.

I Nærheden var Odensekær. Det er fremkommet ved, at en Mand, som stod i Odense, vilde slaa Hillerslev Kirke ned med en Sten. Men Stenen naaede ikke længere end til Odensekær, som den dannede i Faldet.

### Gengangeri.

Gengangeri var en almindelig Straf for dem, der havde begaaet noget uretfærdigt, som de ikke var blevet straffet for i levende Live. Men ogsaa afdøde, som selv intet ondt havde gjort, kunde vise sig for andre som en truende Paamindelse eller for at retlede dem.

Om Gengangeren i Bloms Gaard i Sallinge, og om, hvorledes han blev manet ned udenfor Bryggersdøren, er der fortalt andetsteds.

I Hillerslev var der en Degn, som blev beskyldt for at have taget sin Kone af Dage og for utilladelig Omgang med sin Husholderske. Mange skal have set en hvid And, der fulgte snadrende efter baade Degnen og Husholdersken. Det var den myrdede Kone, der gik igen.

En hovedløs Mand er set gaaende ved Brohulen paa Nordsiden af Vejen gennem Hestehaven ved Gelskov. Hvorfor han gik saaledes, vides ikke.

To Søstre boede i et Hus i Sallinge. Den ene havde en Dreng, Per, som døde, da han var fire Aar. Kort efter savnede de et Fingerbøl, hvorover de kom i Trætte. En Aften lige efter Solbjerg saa de Drengen staa i sit Ligtøj inde i Stuen henne Ved Dragkisten. Den ene af Søstrene udbød: "Hvad gaar du der efter, lille Per?" Straks forsvandt han, og da de siden undersøgte Dragkisten, fandt de Fingerbøllet, og de forstod nu, at Drengen i levende Live havde leget med det og puttet det ned i Dragkisten, og nu vilde vise dem, hvor det var. Han viste sig ikke mere.

En Karl i Sallingelunde Mølle havde en Aften været i Sallinge for at besøge sin Kæreste. Paa Hjemvejen saa han paa en Gangsti over en Mark en lille Skikkelse gaa i Ligtøj.

## Spøgeri og Varsler - Dølge Ild.

Spøgeri var der noget af alle vegne, hvor der var et eller andet forkert eller maatte formodes at være det.

Den gamle Spillemand gravede engang efter Grus ved Galgebakkens Top. Da han havde gravet lidt, stødte Spaden mod noget haardt, og ved nærmere Eftersyn vist det sig, at det var et Par Krukker, han var stødt paa. Han blev straks saa glad for sit Fund, at han tog Krukkerne med hjem og gemte dem meget forsvarligt. Krukkernes Indhold lignede Perler, og den gamle Mand tænkte nu, at han var blevet en velhavende Mand. Men ved Nattetide blev det galt. Det knagede og knirkede i hele Huset og ligesom puslede alle vegne. Først ved Daggry blev der roligt igen. Men næste Nat gentog det samme sig, og der blev ikke Ro i Huset, før Krukkerne med samt deres Indhold var sat op paa deres gamle Plads og dækket med Jord igen.

I Tinggaarden i Hillerslev skal der have været et Værelse (Tingstuen), hvor der var Spøgeri. Ingen turde sove i denne Stue. De gamle fortalte, at de engang hørte Kander og Fade ramle ned inde i Stuen, men da de kom derind, var der intet at se.

I et Hus ved Vejen lidt Syd for Bækken mellem Sallinge og Hillerslev er der en Fløj, som ikke maa brækkes ned, for saa forlader Lykken Huset. I denne Fløj havde Naboene faaet Lov til at indsætte et Faar, en anden Gang en So, men ingen af dem vilde blive der om Natten. Hver Gang de blev sat ind, gik de ud igen om Natten gennem et lille Vindue, der sad temmelig højt oppe.

Ved Ledet ind til Marken Nord for Bækken var der ogsaa et eller andet Spøgeri. Det skal ogsaa være galt ved Bækken. Det var ikke alle Heste, der vilde gaa over Broen. Engang skete det ved et Bryllup, da de kørte til Kirken, at Hestene for Brudefolkenes Vogn standsede foran Bækken, og ved mange andre Lejligheder skete det, at Hestene standsede her.

Gennem Varsler fik man en Tilkendegivelse af, hvad der i Fremtiden vilde ske.

I Klokkekæret lidt Nord for Hillerslev Kirke var den af daarlige Metaller støbte Kirkeklokke sunket ned, da den var røget ud af Taarnet ved den første Ringning med den. Mod Dødsfald kunde man høre Klokkelyd nede fra Hullet, og ved Nattetid kunde man se Kirkelammet gaa omkring Klokkekæret forud for Dødsfald.

274  
Forgjorte Mennesker var ikke noget ukendt Fænomen i Sognet. Fra Sallinge er der et uhyggeligt Eksempel paa, hcorledes onde Mennesker kunde gribe ind i andres Forhold.

I Størengaarden i Sallinge boede Hans Stør. Han havde to Plejebørn, Pigen Johanne og Drengen Lars. Da de blev voksne, blev Pigen forlovet med Hans Jensen fra Akkerup, men Plejebroderen vilde ogsaa gerne have hende. Han skulde imidlertid i Krigen (Treaarskrigen), men forinden fik han Plajesøsteren forgjort, saa hun blev syg og ikke kunde blive gift med Hans Jensen, medens Lars var i Krigen. De søgte mange Doktorer, men hun blev kun mere og mere syg. Per Skræder og hans Kone fik da Hans Stør til at tage med dem ned til den kloge Mand i Hjulby (Hjulsmeden) med Pigen. De kørte hen mod Aften, og da de kom til Hjulby, sagde den kloge Mand til dem, hvad de skulde gøre. Naar de paa Tilbagevejen var kommet over Sognegrænsen, maatte de ikke holde og tale med nogen, for der vilde komme en ud og raabe efter dem. De kom først hjem hen ad Morgenstunden, og da stod der en Mand udenfor et Hus og raabte efter dem, men de kørte videre uden at sige noget. Dagen efter kom Manden til Hans Jensen og sagde, at de troede da ikke ham til det (til at have forgjort Pigen). Hans Jensen svarede, at han havde ikke skyldt nogen for det. Pigen kom sig straks og blev snart efter gift med Hans Jensen.

Ligesom der var Mennesker, der kunde dølge Blod og andet, var der ogsaa enkelte, som forstod den langt svarere Kunst at dølge Ild. Da Niels Frederik Larsens Gaard i Sallinge engang for lange Tider siden brændte (den er brændt 1690 og 1779), var der en Mand, som kunde dølge Ilden. Han gik gennem Gaarden med Ilden (d.v.s. den fulgte med ham) og gik ned til Brønden i Gyden op til Morten Hansens Gaard, der drev han Ilden ned i Smedens Kejle (d.v.s. Kilde; saaledes kaldtes Brønden).

Man kunde dølge alt i Vorherres Navn, sagde Mads Johansen i Sallinge (Matr. No. 39), undtagen et Par løbske Heste, dem skulde de dølge i Fandens.

Sognet har ogsaa forud haft en hellig Kilde, i den østlige Del af Kirkelunget (Matr. No. 11 f.). Kilden var i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede en anset Lægedomskilde, men den blev vanhelliget, da Gaardejer Jørgen Madsen i Nybølle angang mellem 1802 og 1820 vaskede et skabet Øg i den. Øget kom sig, men Kilden mistede sin Kraft.

I Marken Bjerrehave i Sallingelunde, paa en mindre Bakketop, hvor der nu findes en Lavning, brændte der tre Lys Julenat.

#### Overtro paa Gelskov.

Herregaarden Gelskov har ikke, som man ellers kunde have ventet det, afgivet Stof til ret mange sagnagtige Beretninger, men nogle enkelte findes dog.

Da de byggede den gamle Ladegaard paa Gelskov, bad Tømreren om først at maatte faa Træ til Naglerne. Herremanden blev forskrækket, fordi han først vilde lave Naglerne, og turde ikke lade ham fortsætte med Arbejdet. Tømreren gik nu og drev der nogle Dage, saa sagde han til Herremanden: "Jeg skulde da have en lille Bitte for mit Arbejde." "Ja, hvad skal du have", spurgte Herremanden. "Du kan give mig Lærredet til en Skjorte." svarede han. Det fik han, lagde Lærredet sammen og tog sin Biløkse, og med et Hug skar han Lærredet til. Derpaa gav han Herremanden det: "Der har du til en Skjorte", sagde han, "nu er det skaaret til, jeg har ikke Brug for Skjorten." Saa maatte han nok bygge videre. Men da Bygningen var rejst, manglede der en Nagle. "Den skal være der", sagde Tømreren. Og da de ryddede Pladsen, fandt de Naglen.

I den nordlige Ende af Vestlangen i Gelskovs Ladegaard var Oreport, saaledes kaldet, fordi den vendte ud mod Orebankerne. Den kunde aldrig holdes lukket, og fra Oreport hørtes Raabet: "Strage, Strage, jeg fryser." Og der blev svaret: "Gaa til Julskov (tidligere Navn for Gelskov) og varm dig, for i Dag bager de."

#### Overtro i Sognet 1686.

Et levende Indtryk af, hvilken Jordbund der var for Overtroen i ældre Tider, faar man ved at se, hvad der forefaldt i Sognet i Aaret 1686. Samtlige Sallinge Bymænd var af Landsdommer Luxdorph til Fjellebro indstævnet til Herredstinget for at give Forklaring om, hvad Ord de havde hørt til Mathias Böckmanns i Sallinge og ellers paa andre Steder af den anholdte Person Mathias Henningsen. Desuden var flere fra Nybølle ligeledes indstævnet, angaaende de Sigtelser han i deres Huse havde fremført mod Godtfolks ærlige Navn og Rygte.

Forinden maatte Mathias Henningsen, der sad fængslet hos Christen Hansen i Sallinge (VIII - 8), besvare nogle Spørgsmaal fra Dommeren om, hvorledes hans<sup>2</sup> Fortid havde formet sig. Han havde tjent Kammerherre Rantzau "til den Tid de gik for Wismar" omtrent 1 Aars Tid. Siden begav han sig under Militien og tjente under Oberst Kruses Regiment ved Oberstløjtnant Sparres Kompagni som Rytter i 3 Aar, og derefter havde han været under Regimentet omtrent 7 Aars Tid. Da Reduktionen skete ved Foldingbro, blev han med flere afdanket, hvorefter han tjente ved Oberst Holsts Regiment i 2½ Aar. Siden opholdt han sig hos Slægt og Venner i Jylland og i Tjeneste hos Søren Bolt (Ølstedgaard) i 3 Aar, og siden i Fjor, han kom fra Bolt, havde han ingen Tjeneste haft.

Som første Vidne fremstod Sogndegnen Clemend Jørgensen og forklarede, "at i forleden Uge var han tilligemed nogle flere af Bymændene og Naboerne i Sallinge til Mathias Bøckmanns, og imidlertid de var derinde, var fornævnte indkaldte (d.v.s. indstævned) Madz (d.v.s. Mathias) Henningsen og derinde, da hørte han, han sagde at have gjort Nybølle Mænd til Skælmer og Tyve alle sammen, som skete for nogle kalkunske Høns, som skal findes indskreven hos Rasmus Winter i Tingbogen, og svor paa Guds Død og Pine, at det var sandt, det han gjorde det, men de stræbte ham hart efter, og en af dem var ham meget haard, som var salig Hans Jørgensen, derfor skal jeg nu betale hans Kone og svor der paa ved samme Ed som tilforn. Sagde derhos at have været til Peder Albretsens i Nybølle, der kom fornævnte salig Hans Jørgensens Kone ind til ham, da sagde han aabenbarlig til hende, at hun var en Troldkone, og her er endnu flere. Viste saa en Seddel frem, som stod nogle Navne paa tegnet, og sagde: "Se her" - hvor paa stod Sidsel Hanses, Peder Albretsen og Anna Havus, Jesper Hjulmand, hvilke han endog derforuden mundtlig opregnede for ham og samtlige Mændene i Stuen var. Sagde ydermere han havde selv Svoger og Slægt, som ogsaa var Troldfolk og skulde ogsaa brændes, og navngav og opregnede først Zirack i Faaborg, som er i hans Svogerskeb. Det gjorde ham meget ondt, han skulde ogsaa brændes, for han var en Troldmand, og svor derpaa og bekræftede med Guds Død og Pine. Sagde ogsaa at have sigtet Rasmus Hattemagers Kone i Faaborg, som han ved fornævnte Ed bekræftede at ville forsvare, og dengang havde han nær faaet et Par Ørefigen. Sagde og han havde det hos sig, hvormed han kunde probere og vide, hvem der var Troldfolk eller ej; tog det saa straks op og flyed Niels Ladefoged at lugte der paa og sagde: "Hvem der er Troldfolk skal straks daane, naar de lugter dertil." og sagde: jeg har prøberet noget i Dag, her var en

inde, hun maatte straks gaa ad Døren," og svor der paa.

Flere andre Vidner sagde Ord fra Ord det samme som Clemend Degn, og ydermere forklarede de, "at de samme Dag og Tid hørte, fornævnt Mathias Henningsen berettede og tilkendegav, at velbaarne Fru Anna Trolle paa Kærsgaard (i Brænderup Sogn) havde Listen paa, hvor mange Troldfolk der var i Jylland, item (d.v.s. fremdeles), at der var en Troldkone ude at svømme, og Fru Anna Trolle var selv paa Baaden med, der Troldkonen blev udkastet at skulle svømme, og hendes Velbaarenhed trykkede selv ned paa Troldkonens Hoved i Vandet. Og hendes Velbaarenhed vidste Kunsten at probere Troldkvinderne med, som hun og i hendes Kirke har prøbet og der nogle iblandt befunden."

Nye Vidner forklarede, hvorledes Mathias Henningsen i deres Paahør havde sigtet flere baade indensogns og udensogns Personer for at være Troldfolk. Mikkelt Jørgensens Kone paa Bjørnemosegaard var en Troldkvinde, i Nybølle var der to Troldkvinder, og en, der lærte, paa Hvedholm sad en, som skulde brændes om kort Tid, og saa maatte der samtidig gøres noget ved de andre.

Da de Sallinge Mænd, der havde paagrebet Mathias Henningsen, ikke mere vilde have med ham at gøre eller længere holde ham i Forvaring, blev det forsøgt at faa hans to Svogre, Præsten i Vester-Hesinge og Degnen i Haagerup, der var gift med hans Søstre, til at kære for ham, saa han kunde løslades, men de vilde intet have med ham at bestille. Han blev derefter ført til Nybølle og sat i Forvaring hos Christen Smed.

Paa et Bystævne i Nybølle Søndagen efter Retsmødet blev han fremført for Bymændene og spurgt, om han vilde vedstaa de Ord, han havde talt om de Personer i Nybølle, han havde beskyldt for Trolddom, men nu vidste han ikke andet end godt at sige om dem. Og da man lod ham forstaa, at det faldt for tungt for Christen Smed at holde ham i Forvaring i den travle Høsttid, og at han maatte lades løs, naar han vilde give sit Eresord paa at ville møde paa Tinget næste Lørdag og erklære sig, svarede han, at derom turde der ingen Tvivl være, han vilde møde som en ærlig Karl og erklære sig, vilde de kun selv møde.

Inden næste Lørdag var Mathias Henningsen imidlertid undvejet, og da han i Retten blev pæraabt, var hverken han eller nogen paa hans Vegne tilstede undtagen to Mænd fra Lyndelse, som var udtaget til at gaa til Præsten i Vester-Hesinge og Degnen i Haagerup, om de vilde gaa i Kavtation for ham. De havde været hos den sidste forleden Onsdag og faaet til Svar, at de vilde intet have med ham at bestille, formedelst de vidste den Tid, at han var bortløbet. Fjellebros Fuldmægtig forlangte derefter, at han enten skulde bevise Rigtigheden

af sine Udsagn, eller dom den Løgner, Bedrager og Kærerøver, han var, dømmes til at lide efter Loven for sine løgnagtige Ord om dem, som han havde beskyldt for Trolddom. I Dommen dømtes han derefter til at bevise sine Paastande inden 6 Uger eller være en Løgner og bøde efter Loven.